

ny. Predstava odborných pracovníkov a profesionálnych strážcov Správy TANAP-u ako priebežne kontrolujú v rámci svojej dozornej a kontrolnej činnosti na území národného parku dodržiavanie spomínaných právnych predpisov je vzhľadom na chýbajúce, ale nevyhnutne potrebné drahé meracie prístroje, a najmä potrebné odborné spracovanie nameraných výsledkov, zatiaľ len fikciou.

Pretože problematika hluku je najmä v kompetencii rezortu zdravotníctva, obrátili sme sa na základe uvedenej sťažnosti na Štátny zdravotný ústav v Poprade a požiadali sme o spoluprácu a uskutočnenie prípadných kontrolných meraní v najzaťaženejších lokalitách národného parku. Nariadenie vlády SR č. 40/2002 Z. z. o ochrane zdravia pred hlukom a vibráciami uvádza aj najvyššie prípustné hladiny hluku vo vonkajších priestoroch. Podľa tohto nariadenia treba zaradiť územie národného parku minimálne do kategórie II a kúpeľné a liečebné areály do kategórie I, čo v praxi znamená najvyššie prípustné ekvivalentné hladiny hluku cez deň 40 dB a v noci len 35 dB. Niet pochýb o tom, že tieto limity bývajú neraz prekračované. Pripomíname, že do značnej miery je riešenie tohto problému v kompetencii mesta Vysoké Tatry. Mesto totiž môže formou všeobecne záväzného nariadenia obmedziť, resp. regulovať hladinu hluku na svojom území a kontrolovať dodržiavanie tohto nariadenia príslušníkmi mestskej polície. Mesto by teda malo v najbližšom čase vyzvať prevádzkovateľov zariadení s hudobnou produkciou na predloženie objektívizácie hluku meraním počas hudobnej produkcie (táto povinnosť im mimochodom vyplýva aj zo zákona NR SR č. 272/1994 Z. z. o ochrane zdravia ľudí v znení neskorších predpisov).

Problém hluku možno teda úspešne riešiť opäť len spoluprácou

Okrem zjavného architektonického chaosu a atrakcií na Štrbskom Plese privíta návštevníkov hlasitá hudba. Preto si oprávne kladú otázku: „Toto je národný park?“ Foto: autor

všetkých zainteresovaných strán. Do istej miery je tento problém aj odrazom nízkej úrovne environmentálneho vedomia podnikateľov na území národného parku, ale aj chýbajúcej osvety v tejto oblasti. Na nedávnej zahraničnej študijnej ceste v alpských národných parkoch sa ani raz nestalo, že by nás v niektorom mestečku alebo dedinke národného parku privítal ohlušujúci rev

rozhlasových staníc z kaviarničiek – najlepšie hneď troch rôznych v tesnom susedstve.

Všetko je asi v ľudoch. Aj tento na prvý pohľad bezvýznamný a malicherný problém je obrázkom o našej úrovni a úcte k ideám národného parku. A to nehovoríme o „architektúre“, odpadoch a ďalších veciach.

Juraj Švajda

O duši krajiny

Radan Květ: **Duše krajiny**. Vydala Academia Praha, 2003, 196 stran.

Badateľ z oboru vied o Zemi opätřil svou novou knihu podtitulem *Staré stezky v proměnách věků*. Ale titul ani podtitul plně nevystihují její originální obsah. Uvažování o přírodních predispozicích starých stezek v krajině totiž vychází z autorova vlastního konceptu spontánního vzniku zlomů zemské kůry (puklin), které se na Zemi pravidelně objevují v periodě rovné délce galaktického roku – 220 milionům let. Je tedy zakotveno nejen v bohatém historickém a společenskovědním materiálu,

ale také ve vědecké práci autora, pracovníka bývalého Geografického ústavu ČSAV v Brně, který se zabýval výzkumem pramenů minerálních vod. A toto uvažování, napsané čtivou a široké veřejnosti dobře přístupnou formou, má také z hlediska dnešní globálně informační společnosti plně aktuální vyústění. Představuje krajinu jako přírodně-kulturní systém, který je složen z několika subsystémů, a v němž jsou proto zakódovány různé úrovně přirozené a kulturní informace. Ale teprve historicky posledním subsystémem – závislým na síti stezek – vzniká podle autora první informační síť člověka (kultury).

Publikace systematicky sleduje nejen postupný vznik sítě starých stezek na území dnešní České republiky a jejího bezprostředního okolí, ale i jejich

zbytečně rychlý zánik. Vedle rozboru sociokulturního významu stezek se tu pojednává i o vlivu stezek na utváření krajiny, o jejich členění, o vztahu stezek k znamením na cestě. Autor si pozorně všímá také vnímání přírody člověkem, duši krajiny. Velkou část knihy věnuje vývoji stezek od neolitu až po konec devatenáctého století. Jako příklady jsou s využitím archeologických nálezů popsány nejdůležitější trasy střední Evropy i vlastního území Čech a Moravy. Závěr knihy je věnován terminologii a historii výzkumu starých stezek.

Knihy je prvním přírodovědně poučeným přehledem o přírodních predispozicích starých stezek, o jejich vytváření, členění, funkci a vlivu na život člověka a kultury. V doslovu se poukazuje na to, že na obsah knihy lze pohlížet také z hlediska potřeby poučené přistoupit k nápravě deformací a chyb v nynější kulturou poškozené přírodě a krajině.

J. Š.

Malé zamyšlení nad novou knihou

Josef Šmajš, Josef Krob: **Evoluční ontologie**. Vyдалa Masarykova univerzita Brno, 2003, 399 stran.

Evolucionismus patřil od druhé poloviny 19. století k inspiracím, které výrazně motivovaly celek duchovní kultury. Nesporně toto téma tvoří jeden ze základních stavebních kamenů moderní biologické teorie. Ovlivnilo však i ostatní oblasti myšlení včetně filozofie (např. F. Nietzscheho).

Prvotní nadšení epigonů filozofického evolucionismu poměrně záhy ochladlo díky nenaplněným univerzalistickým ambicím i jejich vesměs sociálně-darwinistickým koncům. Filozofická debata o evoluci se tak stala hlavně sférou standardních pŕetek mezi stoupenčí a odpŕrci kreacionismu – ostatně i dnešní kritikové darwinismu v podstatě užívají stále stejných argumentů, jdoucích mimo rozvoj biologické teorie.

Dnes se však zdá, že právě evolucionistické téma může poskytnout dobré východisko pro řešení kardinální otáz-

ky další smysluplné existence filozofie samé. V konfrontaci s palčivými problémy současnosti (zejména s globální krizí prostředí) se totiž zdají být vyčerpány možnosti, rozvíjené v rámci moderních variant filozofování a ani „deregulační“ požadavek postmodernismu tu zřejmě východiskem není. Proto si právem zaslouží pozornost pokusy o nové fundamentální promyšlení filozofické problematiky, o budování evolučně inspirované ontologie.

Brněnský filozof J. Šmajš je dnes skutečným klasikem této linie myšlení. Po celé řadě dílčích i rozsáhlejších studií letos spolu s J. Krobem vydal klíčovou monografii, která završuje dosavadní úsilí o vytvoření zcela nového pohledu na ontologické otázky.

Jaká je tedy ona nová cesta ontologie? Především je kritickým vyrovnáním s některými paradoxy v postavení soudobé vědní i filozofické teorie. Její ambice jsou právě díky kritickému východisku zdánlivě skromné. Chce být výzvou k diskusi ve chvíli, kdy tradiční záchovné mechanismy lidské společnosti a kultury (politika, morálka, právo) postrádají odpovídající konceptuální základ v podobě věrohodné filozofické teorie světa jako celku. Filozofie současnosti má být i formulací pocitu odpovědnosti za svět. Měla by svět v pravém slova smyslu rehabilitovat, neboť jeho tradiční ryze antropické či sofistikovaně formalizované interpretace se přestávají osvědčovat v konfrontaci s reálným rizikem. Šmajšovi jde o změnu celé sociokulturní role filozofie. Ta by se i ve vlastním sebehodnocení měla zbavit neudržitelné a iluzorní pozice „královny věd“ a naplnit zdánlivě prostý požadavek – být především obecně srozumitelnou, a tedy i dostupnou reflexí skutečnosti. Jde o to nalézt východisko ze situace, kdy se filozofie vzdálila realitě, neboť byla inspirována jen potřebou vědění. Tato „útěšná“ filozofie sice uspokojí intelektuální nárok na eleganci teoretického výrazu, postrádá však smysl mimo sebe samé.

Paradoxem ovšem je, že soudobá krize souvisí právě s oblastí poznání, s její prakticistním aspektem. Věda je bez ohledu na filozofickou kritiku tím, co funguje a spoluutváří kulturu jako fenomén devastující svět. Problém tedy není v nedostatečném poznání a v chybě funkci „vědoteknický“. Krize,

naopak, pramení z úspěšnosti technické civilizace. Právě tomuto momentu nedokáže čelit ani postmoderna volající po toleranci, relativismu a uznávání alternativ. Ve sféře praxe se totiž osvědčuje tvrdá věda a její jednoznačné závěry.

Výchozím bodem Šmajšovy evolučně ontologické koncepce je tedy kritičnost. Proto zde nalezneme také požadavek radikálně nového definování kultury, které reviduje její původně ryze pozitivní hodnocení. Za základ kultury je v evoluční ontologii považována lidská ofenzivní adaptační strategie vůči světu. Zároveň je kultura sama svým vlastním úspěchem ohrožena. Právě v tom se Šmajšovo pojetí ostře liší od typické environmentalistické filozofie, zaměřené na ochranu přírody.

Z nového promyšlení ontologických otázek by měla vzejít cesta k transformaci kultury směrem ke koexistenci s mimolidským světem. Zmírnění opozice mezi kulturou a přírodou a nastolení jejich mírového soužití tu má být založeno na přeměně tradiční antropocentrické varianty ontologie, která veškerý smysl bytí převádí na smysl lidsky vymezený.

Je otázkou, nakolik lze tuto maximum naplnit, neboť sám cíl má podobu záchovy lidské kultury – skrze zachování životaschopné pozemské biosféry. Tato poznámka však úsilí obou autorů o novou dimenzi filozofování rozhodně nechce diskvalifikovat. Zcela nové tázání po původu soudobé krize a po podstatě lidské kultury je totiž zřejmě tím, co může pomoci filozofii nalézt východisko z nečasné útěšnosti. Text je tak na jednu stranu důstojným pokračováním snah o inovaci teorie, upadající do sterilní statickosti (zejména N. Hartmann, E. Bondy). Zároveň však výrazně překračuje horizont motivovaný jen intelektuální potřebou. Tato evolučně ontologická koncepce totiž může být východiskem našim současníkům i potomkům pro promyšlení i realizaci právě lidské odpovědnosti vůči světu.

Čtenáři ocení zejména nové vymezení problému přírody a kultury. Mimo zde uvedené výpověď o vztahu mezi ontologií a fyzikou by nebylo bez zájmovosti pokusit se o podobnou reflexi také v případě biologie.

Petr Jemelka